

Kopl Svitski

Katkend raamatust „Mälestused” (2009)

Kooliaeg

1928. aasta 1. septembril läksin õppima Tartu Juudi Algekooli, mis asus Aleksandri tänaval. Kool oli kahekorruline puumaja koos spordiplatsiga. (Maja on sõja ajal hävinud. Praegu asub selle koha peal Tartu tuletõrje). Talvel läksin Põik tänavalt kooli otse üle Emajõe. Detsembrikuus kaubeldi Emajõel kuuskedega. Hobused seisid regede kõrval, heinad nina ees. Ka teistel talvekuudel tulid talumehed regedega mööda Emajõe linna.

Koolis oli õppekeeleks jidiš, mis oli ka minu kodune keel. Juudi algkooli õppeprogramm oli natuke erinev teistest koolidest. Peale üldainete olid meil veel jidiši ja heebrea keele tunnid. Lisaks õpetati ka juudi ajalugu ja usuõpetust. Jidišit õpetas hr Levenberg. Heebrea keele ja usuõpetuse õpetaja hr Levitin oli koolis kõige suurem autoriteet. Ta oli juudi kooli hälli juures ning töötas seal kuni kooli sulgemiseni. Matemaatikat õpetas hr Salomon. Ta tuli meile Leedust ja rääkis omapärase aktsendiga. Hiljem sai temast ka kooli direktor ja selles ametis oli ta kuni kooli sulgemiseni.

Etteruttavalt märgin, et pärast sõda oli ta Tartu IV. keskkoolis (vene gümnaasium) matemaatika õpetajaks ja õpetas ka minu vanemat tütart.

Geograafiat ja loodusteadust õpetas hr Šapot. Tema tunnid olid väga huvitavad, aga mõnikord tõi ta väheusutavaid näiteid. Selgitades, et vihma ei saja samaaegselt kõikjal, rääkis ta näiteks, et ükskord tänaval kõndides olla tema ühele õlale vihma sadanud, teisele aga mitte. Füüsikaõpetaja oli hr Atlas. Eesti keelt õpetasid Raielo, Kõiv, Kurvits.

Joonistuse ja käsitöö õpetajaks oli pr Olderock. Ta oli vanem sakslanna ning õpetas saksa ja eesti keeles. Mahajoonistamiseks pani ta postamendile õuna või pirni, aga kui ta selja pööras, oli näidis kadunud. Kehakultuuri tunde andis hr Erich Lukin. Ta oli poksija, ent tema vend Evald oli poksis Eesti meister (ja paljud tüdrukud olid temasse armunud). Saksa keelt õpetas pr Vilenski, aga kuna seda õppisin ainult üks või kaks aastat, siis ma suurt midagi selgeks ei saanud.

Tunnid algasid koolis kell 8.15, aga poisid alates teisest klassist tulid kooli kell 7.45 ning võtsid osa kohustuslikust hommikupalvusest. Need, kes olid vanemad kui 13 aastat (pärast bar mitsvat) panid tfilimi. Palvetundi juhatas õpetaja Levitin. Tema kontrollis ka, et me oleksime laupäeval sünagoogis. Pühapäeva hommikul palvetunnis küsis ta mõne käest: „Miks ma sind eile sünagoogis ei näinud?“ Laupäeval sünagoogist puudumiseks pidi olema mõjuv põhjus.

Kolmekümnendate aastate alguses, seoses sionistliku liikumisega, tahtsid mõned õpetajad üle minna heebrea keelele, jidišistid aga ei olnud sellega nõus. Niisiis, kui ma õppisin VI. klassis, andsid hebraistid (nagu Levitin) oma aineid heebrea keeles, jidišistid aga oma aineid jidišis.

Maikuus tähistati koolis Lag Beomer'i. Sellel päeval tunde ei olnud ning korraldati ekskursioone loodusse ja meile anti bokser. See on Iisraeli puuvili, mis näeb välja nagu oakaun, kuid on musta värvi ja magus.

Minu kooliajal koolis süüa ei antud. Kõigil olid võileivad kaasas ja koolis saime klaasi teed.

Tavaks oli võileibu omavahel vahetada, neid paberist välja võtmata. Üldiselt oli teada, kellel millised võileivad on. Minul oli enamasti suitsuräimega, Zala Kahnil vorstiga. Temaga me vahetasime tihti võileibu.

Õppimine mulle raskusi ei valmistanud. Mul oli hea mälu ja kõike, mida õpetaja tunnis rääkis, võisin järgmises tunnis vastata. Eriti meeldis mulle geograafia, ajalugu, heebrea keel ja usuõpetus. Matemaatikaga mul ka raskusi ei olnud. Kõige halvemini õnnestus joonistamine ja aastast aastasse oli hinne kolm. Ma võtsin aktiivselt osa kooliüritustest: olin laulukooris, mängisin näidendites. Juudi kirjaniku Šolem Aleichemi 75. sünnipäeva tähistamise aktusel tegin ettekande tema elust. Lisaks kõigele olin ka kambajõmm koerustükkide tegemisel.

Õppida tuli palju, sest kui olin algkooli viimases, kuuendas klassis, oli meid kuus õpilast (Beka Špungin, Riiva Vagenheim, Chone Heiman, Rosa Nahamtšin, Chane Drui) ja seetõttu kutsuti pea iga päev vastama. Pärast algkooli lõpetamist ei soovinud kolm õpilast enam edasi õppida ja seepärast ei avatud sügisel gümnaasiumi esimest klassi. Sügise saabudes astusin Tartu poeglaste gümnaasiumi VII. klassi. Enne mind õppisid seal juba Kalman Gelbart ja Šolem Šapiro.